SIIRTOLAISUUS-
INSTITUUTTI

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle / HE 169/2016 vp

Asia: Siirtolaisuusinstituutin lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain 19 §:n väliaikaisesta muuttamisesta sekä asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 3 a §:n 2 momentin 2 kohdan kumoamisesta.

Siirtolaisuusinstituutin puolesta kiitän mahdollisuudesta antaa lausunto Hallituksen esityksestä HE 169/2016. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesti työttömyysturvalakia ja kotoutumisen edistämisestä annettua lakia sekä muutettavaksi asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annettua lakia.

Hallituksen esityksessä työttömyysturvalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ulkomaalaislain perusteella oleskeluluvan Suomesta saaneille työttömille työnhakijoille myönnettäisiin jatkossa työmarkkinatuen sijaan kotouttamistukea. Sitä maksettaisiin enintään kolmen vuoden ajan. Kotouttamistuen suuruus olisi 90 prosenttia peruspäivärahan määrästä. Tavoitteena on turvapaikanhakijoita vetävien tekijöiden vähentäminen.

Ensinnäkin lakiesitys herättää kysymyksen, mille ajanjaksolle se on suunniteltu, kun kyseessä on väliaikainen ratkaisu. Kun esityksen pohjalta odotetaan talouskasvun paranemista, niin mikä olisi esimerkiksi toivottu ja todentunut BKT:n kasvu? Millä siten mitataan tavoitetilan saavuttamista, jolloin nämä väliaikaiset lait kumotaan?

Työttömyysturvalakiin otettaisiin maahanmuuttajan määritelmä. Ehdotetun määritelmän mukaan tätä lakia sovellettaessa maahanmuuttajalla tarkoitettaisiin henkilöä, joka ei ole kymmenen vuoden aikana välittömästi ennen Suomeen muuttoaan ja työttömäksi työnhakijaksi rekisteröitymistään kuulunut asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain soveltamisalaan Suomessa asuvana, työntekijänä tai yrittäjänä. Lisäksi edellytetään voimassa olevaa oleskelulupaa, oleskeluoikeuden rekisteröintiä tai oleskelukorttia sen mukaan kuin ulkomaalaislaissa edellytetään. Kotoutumistukea maksettaisiin sille rajatulle henkilöpiirille, jolla ei ole lainkaan liittymää Suomeen tai se on etäinen. Kotoutumistuen henkilöllinen soveltamisala käsittäisi yhtälailla sekä Euroopan unionin kansalaiset että kolmansista maista tulevat henkilöt. Ehdotettu kotoutumistuki voisi tulla maksettavaksi myös henkilölle, jolla on Suomen kansalaisuus. Käytännössä voi esiintyä yksittäistapauksia, joissa Suomen kansalainen tai monikansalainen, joka on myös Suomen kansalainen, on voinut asua koko elämänsä ulkomailla, eikä hän Suomeen muuttaessaan osaa välttämättä suomea tai ruotsia tai hänen kielitaitonsa on heikko.

Lausunnossamme totean, että tämä maahanmuuttajan määritelmä on varsin epäselvä. Lain soveltamisväestö olisi merkittävä ja eriarvoistaisi Suomessa asuvia ihmisiä. Lisäksi Suomen perustuslaki koskee kaikkia Suomessa asuvia, jolloin tämä lainesitys vaarantaa perustuslain arvot ja tavoitteet. Edelleen voimassaoleva Yhdenvertaisuuslaki

Eerikinkatu 34
20100 Turku, Finland

Puh.+358-2–2840 441
Fax +358-2–2333 460
www.migrationinstitute.fi

edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Lainesitys ei siten ole linjassa em. lainkohdan kanssa.

Huolestuttava on Hallituksen esityksen kohta, jossa alennettua kotoutumistukea maksettaisiin 3 vuotta maahan tulon jälkeen myös Suomeen takaisin muuttaneelle Suomen kansalaisille, jos hän on työikäinen ja työkykyinen ja ilmoittautuu työttömäksi työnhakijaksi.

Lakiesitys synnyttää huolta siitä, miten niiden ihmisten perustoimeentulo turvataan, jotka ovat pakolaistaustaisia ja saaneet Suomesta oleskeluluvan, mutta eivät ole työkykyisiä diagnosoidun pitkäaikaissairauden tai vammaisuuden takia? Väestöryhmien väliset tuloerot kasvaisivat entisestään. Maahanmuuttajataustaisten köyhien määrä kasvaisi niin suhteellisesti kuin absoluuttisesti. Esimerkiksi THL:n Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi – Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa -tutkimuksessa (2012) on havaittu, että kaikkien tutkittavien ryhmien elinolot olivat vaatimattomammat kuin väestössä keskimäärin. Politiikkatoimien ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnista voi tuoda esiin, että perustoimeentulon alentaminen tietyltä maahanmuuttajien väestöryhmältä 1) heikentää heidän taloudellista hyvinvointiinsa ja heikentää heidän terveyttään sekä 2) epätasa-arvoistaa eri väestöryhmiä ja ehkäisee yhdenvertaisuuden toteutumisen.

Asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta ehdotettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Suomeen muuttavan henkilön asumisen vakinaisuutta arvioitaessa huomioon otettavana seikkana ei enää pidettäisi sitä, että hän on pakolainen tai saanut oleskeluluvan Suomessa toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella. Oleskeluluvan peruste ja maahanmuuton syy otettaisiin huomioon osana asumisen vakinaisuuden kokonaisarviota ilman laissa erikseen säädettyä painotusta.

Kuten lakiesityksessä todetaan, maahanmuuttoon vaikuttavat syyt ja maahanmuuton pysyvyys ovat sittemmin muuttuneet ja monipuolistuneet. Suomessa oleskellaan ja Suomeen tullaan monista eri syistä ja monin perustein ja eripituisiksi ajoiksi. Liikkuvuutta on samalla tavoin myös Suomesta ulospäin. Suomessa asumisen vakinaisuutta joudutaan arvioimaan nykyään huomattavasti monipuolisemmin. Olisi tärkeää, ettei eri henkilöryhmiä perusteetta kohdella eri tavoin. Muuton ja siihen liittyvät asumisen ja asettumisen dynamiikka onkin tärkeä huomioida. Haastetta on siinä, kun yksilöt liikkuvat usein eri maiden välillä ajanjaksot voivat olla lyhyitä ja useista periodeista koostuvia kokonaisuuksia. Aikuisen pitää pysyvän oleskeluluvan saamiseksi asua melko pysyvästi 4 vuotta maassa.

Siirtolaisuusinstituutti ei pidä esitettyjä uudistuksia tarpeellisina, vaan katsoo että nykyisen lainsäädäntö mahdollistaa maahanmuuttajien yhdenvertaisuuden muutosesitystä paremmin. Ehdotettu uusi maahanmuuttajan määritelmä ja siihen liitetyt muutokset etuisuuksiin sekä luo tarpeettoman välivaiheen hyvään kotoutumiseen että mahdollisesti aiheuttaa toistuvan uudistustarpeen kyseiseen maahanmuuttajan määritelmään.

Kunnioittaen,

Turussa, 21.10.2016

Tuomas Martikainen
Johtaja
Siirtolaisuusinstituutti